

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaisrekisteristä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ulkomaalaisrekisteristä. Ulkomaalaisrekisteri, joka muodostuisi useista osarekistereistä, olisi henkilörekisterilaissa tarkoitettu henkilörekisteri. Ehdotetussa laissa säädettäisiin kyseisen henkilörekisterin käyttötarkoituk-

sesta, sisällöstä ja tietolähteistä sekä osarekistereihin talletettujen tietojen luovutuksesta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomainen lainsäädäntö	4
2.3. Nykytilan arviointi	4
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	5
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	5
3.2. Keskeiset ehdotukset	5
4. Esityksen vaikutukset	6
4.1. Taloudelliset vaikutukset	6
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	6
5. Asian valmistelu	6
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	6
6.1. Riippuvuus muista esityksistä	6
6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1. Lakiehdotuksen perustelut	8
1 luku. Yleiset säännökset	8
1 §. Soveltamisala	8
2 §. Rekisterin pito ja käyttötarkoitus	8
3 §. Rekisterinpitäjät	9
4 §. Vastuu rekisteriin talletetuista tiedoista.	10
2 luku. Ulkomaalaisrekisterin tietosisältö ja tietolähteet	10
5 §. Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus	10
6 §. Arkaluonteisten henkilötietojen tallettaminen	12
7 §. Talletettavat tiedot	13
8 §. Ulkopuoliset tietolähteet	14
9 §. Tietojen poistaminen rekistereistä	15
3 luku. Ulkomaalaisrekisterin tietojen luovutus ja salassapito	15
10 §. Tietojen luovuttaminen rekisteristä	15
11 §. Salassapito	18
4 luku. Voimaantulo	18
12 §. Voimaantulo	18
13 §. Rekisteriä koskeva siirtymäsäännös	18
2. Tarkemmat määräykset	18
3. Voimaantulo	18
4. Säättämisjärjestys	18
LAKIEHDOTUS	19

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Väestörekisterikeskuksen tietojen mukaan Suomessa pysyvästi oleskelevien ulkomaalaisten määrä on viime vuosina selvästi lisääntynyt. Syyskuun 30 päivänä 1997 Suomessa oli 78 935 ulkomaalaista, joilla oli kotikuntalainen (201/1994) mukainen kotipaikka Suomessa. Näiden henkilöiden tiedot on talletettu väestötietojärjestelmään. Ulkomalaisrekisteri sisältää tiedot Suomessa oleskelevista ulkomaalaisista, joiden maahantuloon, maassa oleskeluun, työntekoon, maasta poistamiseen ja kansalaistamiseen liittyy lupamenettely tai muu ulkomaalaislain (378/1991) tai kansalaisuuslain (401/1968) nojalla tehty ratkaisu. Ulkomaalaisväestön määrä Suomessa on muihin Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioihin verrattuna pienimpiä Irlannin ja Portugalin ohella. Euroopassa ulkomaalaisperäisen väestön määrä on noin 25 miljoonaa. EU:n jäsenvaltioiden alueella noin kaksi kolmasosaa ulkomaalaisista on peräisin kolmansista maista. Perinteisesti siirtolaisia tuottaneet maat, kuten Suomi, ovat voineet muuttua siirtolaisia vastaanottaviksi maiksi, mikä on asettanut ne uuteen tilanteeseen. Muutoksia Euroopassa on aiheuttanut myös Neuvostoliiton hajoaminen ja itsenäisten valtioiden yhteisön (IVY) alueen sisäiset väestöliikkeet. Nämä ovat olleet suuria ja alueelle on tullut pakolaisia ja turvapaikanhakijoita myös ulkopuolisista maista.

Suomeen myös matkailutarkoituksessa saapuvien määrä on lisääntynyt. Oleskelu- ja työluvat sekä viisumit myöntää ulkomailla Suomen edustusto. Edustustojen tehtävät ovatkin oleskelulupien ja viisumien myöntämisessä monissa edustustoissa lisääntyneet siinä määrin, että tuottaa vaikeuksia ratkaista lupahakemuksia kohtuullisessa ajassa. Lupamenettelyssä pyritään selvittämään, mitä edellytyksiä on myöntää hakijalle lupa saapua Suomeen oleskelemaan joko tilapäisesti tai pysyvästi.

Lupamenettelyn avulla pyritään myös ehkäisemään laitonta maahanmuuttoa. Ulkomaalaisrekisteri sisältää tiedot henkilöistä, joille joku Pohjoismaa on antanut kiellon saapua alueelleen. Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä passintarkastuksen poistamisesta pohjoismaiden välisillä rajoilla tehdyn sopimuksen (SopS 10/1958), jäljempänä *pohjoismainen passintarkastussopimus*, 9

artiklan mukaan sopimusvaltion ei ole sallittava tällaisen ulkomaalaisen saapua maahan ilman erityistä lupaa. Sopimus koskee vuodesta 1965 alkaen myös Islantia. Merkkejä jopa järjestäytyneiden, ihmisten salakuljetukseen erikoistuneiden ryhmien lisääntymisestä on myös Suomessa nähtävissä. Myös väärien tai väärennettyjen matkustusasiakirjojen kauppa ja käyttö ovat yleistymässä. Luvattoman ulkomaisen työvoiman määrästä Suomessa ei ole tarkkaa arviota.

Toimivan henkilörekisterin avulla pystytään lupaharkinnassa selvittämään edellytykset, joilla ulkomaalaiselle myönnetään viisumi tai oleskelulupa. Samoin voidaan maahantulotilanteessa selvittää, voidaanko ulkomaalaisen maahantulo Suomeen ja muihin Pohjoismaihin sekä EU:n jäsenvaltioiden alueelle sallia.

Tietojenvaihdon ja henkilörekisterien avulla voidaan torjua väärinkäytöksiä, mutta ennen kaikkea selvittää maahan luvallisessa tarkoituksessa pyrkivien ulkomaalaisten esteettömyys niin joutuisasti, että heille voidaan myöntää heidän hakemansa viisumi tai muu lupa ilman aiheutonta viivytystä. Asioiden nopea mutta silti oikeusvarma hoitaminen edistää myös suojelun tarpeessa olevien ulkomaalaisten auttamista.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Ulkomaalaislaissa säädetään ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun ja työntekoon liittyvien lupa-asioden käsitteystä. Kansalaisuuslain nojalla käsitellään vastaavasti Suomen kansalaisuuden saamiseen, säilyttämiseen ja menettämiseen liittyviä asioita. Näiden säädösten mukaisia tehtäviä hoitavat ulkomaalaisvirasto, poliisi, rajavartiolaitos, tullilaitos ja työviranomaiset sekä Suomen diplomaattiset edustustot ja lähetetyn konsulin virastot, joiden toimialaan kuuluu ulkomailla myönnettävä viisumi sekä oleskelu- ja työlupa. Nämä viranomaiset tarvitsevat päätöstensä perusteeksi tietoja muun muassa henkilölle mahdollisesti aiemmin myönnettyistä luvista, hänen aiemmasta oleskelustaan Suomessa sekä mahdollisesta kiellostaan saapua Suomeen tai muuhun Pohjoismaahan.

Ulkomaalaisten rekisteröintiä koskeva

sääntely on hajanaista eikä täytä nykyaikaiselle henkilörekisterilainsäädännölle asetettavia vaatimuksia. Ulkomaalaisviraston pitämästä ulkomaalaisrekisteristä säädetään ulkomaalaisvirastosta annetun lain (156/1995) 2 §:ssä ja ulkomaalaisasetuksen (142/1994) 33 §:ssä. Ulkoasiainministeriö pitää viisumirekisteriä edustustojen käsittelemistä viisumi- ja muista lupa-asioista. Väestötietolaissa (507/1993) ja -asetuksessa (886/1993) säädetään ulkomaalaisten rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään.

Ulkomaalaisten tunnistamisrekisteristä säädetään ulkomaalaislain 53 a §:n 2 momentissa ja poliisin henkilörekistereistä annetun lain (509/1995) 5 §:n 2 momentissa sekä poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen (1116/1995) 3 §:n 6 kohdassa. Saman asetuksen 3 §:n 5 kohdassa säädetään tarkastuskorttirekisteristä, johon talletetaan tietoja viisumivervollisten henkilöiden saapumisesta Suomeen. Ulkomaalaisten tunnistamisrekisteri ja tarkastuskorttirekisteri kuuluvat osina poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettuihin henkilörekistereihin.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomainen lainsäädäntö

Ruotsissa ulkomaalaisia koskevien tietojen rekisteröinnissä noudatetaan tietojen rekisteröinnistä annettua yleislakia (Datalag 1973:289). Rekisterin perustamisesta ja pitämisestä ilmoitetaan tietosuojaviranomaiselle (Datainspektionen), joka antaa rekisterin pitämiseen lisenssin. Tämän lisäksi tarvitaan tietosuojaviranomaisen lupa, jos rekisteriin sisältyy henkilötietoja, jotka saadaan toisesta henkilörekisteristä, jollei tietojen rekisteröinti tai niiden luovuttaminen tapahdu muun säädöksen, tietosuojaviranomaisen päätöksen taikka rekisteröidyn suostumuksen perusteella.

Norjassa ulkomaalaisia koskevien tietojen rekisteröinti perustuu henkilörekisterilain nojalla annettuihin lupiin. Luvat myöntää rekisteritoimintaa valvova viranomainen (Datatilsynet). Tietoja rekisteristä voivat saada viranomaiset, jotka tavalla tai toisella osallistuvat ulkomaalaisia koskevaan päätöksentekoon. Tietoja saadaan siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä päätöksen tekemiseksi.

Tanskassa on tietojärjestelmä, johon talletetaan tietoja pakolais-, turvapaikka-, työlu- ja oleskelulupa-asioista. Tietojärjestel-

mää ylläpitää ulkomaalaishallitus (Udlaendestyrelsen). Järjestelmän käyttöoikeus on ulkomaalaishallituksen lisäksi pakolaislautakunnalla, sisäasiainministeriöllä, poliisilla ja Tanskan Punaisella Ristillä. Tietojärjestelmästä ei ole annettu erillislainsäädäntöä, vaan se toimii julkisista tiedostoista annetun lain nojalla. Tämän lain nojalla päätetään myös käyttöoikeuksista. Tavallisista viisumiasioista on tarkoitus perustaa erillinen rekisteri, jonka käyttöoikeus olisi myös ulko- ministeriöllä ja edustustoilla.

Saksassa on ulkomaalaiskeskusrekisteri, jota pitää liittovaltion sisäministeriön alainen viranomainen (Bundesverwaltungsamt). Rekisteristä on annettu yksityiskohtaiset säännökset 1 päivänä lokakuuta 1994 voimaan tulleella lailla.

Alankomaissa käytössä oleva ulkomaalaisvalvonnan tietojärjestelmä on parhaillaan uudistettavana. Lainsäädäntöä ei ole. Sekä nykyinen että tuleva järjestelmä perustuvat ulkomaalaishallinnon sisäisiin päätöksiin. Uuden järjestelmän tarkoituksena on mahdollistaa kaikkien ulkomaalaisia koskevia tietoja tarvitsevien viranomaisten tiedonsaanti yhdestä tietojärjestelmästä.

Sveitsissä on ulkomaalaiskeskusrekisteri, josta säädetään asetuksella. Asetukseen sisältyy säännöksiä tietosuojasta ja tietojen varmistamisesta. Kantonien ulkomaalaispoliisille ja työmarkkinaviranomaisille on annettu mahdollisuus saada rekisteriin talletetut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla ja tallettaa rekisteriin suoraan käyttöisiksi ajan tasalla olevat omaan toimialaansa liittyvät tiedot.

2.3. Nykytilan arviointi

Ulkomaalaisvirastossa pidettäviin hakemusasioiden, maahantulon ja maastalähdön valvonnan sekä kansalaisuusasioiden osarekistereihin on tähän mennessä talletettu tietoja noin 500 000 ulkomaalaisesta. Merkittävä osa näistä on viisumia Suomeen hakeneita henkilöitä sekä Pohjoismaissa maahantulo-kieltoon asetettuja henkilöitä. Ulkoasiainministeriön viisumiasioden osarekisteriin talletetaan vuosittain tiedot noin 400 000 viisumihakemuksesta.

Osa ulkomaalaisrekisteriin sisältyvistä henkilötiedoista on henkilötietojen suojaa koskevassa lainsäädännössä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Tietoja tarvitaan erityisesti pakolaisaseman määrittämisessä ja kansalaisuusasioiden ratkaisemisessa mutta myös

eräissä tapauksissa oleskelu- ja työluupa-asioiden käsittelyssä.

Valtioneuvoston 22 päivänä maaliskuuta 1989 valtion tietohallinnon kehittämiseksi tekemän päätöksen (nro J182/750/89) 2 kohdan mukaan julkisen hallinnon tietojärjestelmien tulee olla siten yhteensopivia, että tiedot voidaan, jollei tietojen suojaamista koskevista säännöksistä muuta johdu, kerätä hallinnossa pääsääntöisesti vain kerran ja luovuttaa tietopalveluina niitä tarvitseville muille viranomaisille. Valtion tietohallinnon kehittämistä koskevassa valtiovarainministeriön asettaman työryhmän muistiossa (1994:1) korostetaan samaa periaatetta.

Useat viranomaiset pitävät ulkomaalaisasioista henkilörekistereitä, joiden sisällöt ovat osittain päällekkäiset. Rekistereihin talletettavien tietojen hankkiminen kullekin rekisterinpitäjälle erikseen aiheuttaa päällekkäistä työtä ja muitakin tarpeettomia kustannuksia. Yhdistämällä osarekisterit yhdeksi teknisesti toimivaksi kokonaisuudeksi kaikki osarekisterien tietojen ylläpitäjät saavat kokonaisvaltaisen, nopean ja oikean kuvan henkilön tiedoista ratkaistessaan toimivallansa olevaa asiaa.

Ulkomaalaisasetuksen 33 §:n säännös ulkomaalaisrekisteristä on riittämätön, erityisesti rekisteriin talletettavien tietojen yksilöinnin ja rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamista koskevilta osiltaan. Viisumiasioiden ja maahantuloedellytysten osarekistereistä ei ole lain tasoisia säännöksiä. Rekisterien tietosisältö on kertynyt lupamenettelyn seurauksena.

Perusoikeusudistuksen yhteydessä säädetty hallitusmuodon 8 §:n 1 momentti sisältää erityisen tietosuojaa koskevan säännöksen, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä, rekisteröinnissä ja käyttämisessä. Säännös ei viittaa pelkästään nykyiseen henkilörekisterilakiin (471/1987), vaan edellyttää ylipäätään lainsäädännöllisiä järjestelyjä henkilötietojen suojasta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen välittömänä tavoitteena on antaa

ulkomaalaisrekisteristä nykyisen rekisterikäytännön mukaiset yksityiskohtaiset lainsäätöiset säännökset sekä selkiinnyttää rekisterin käytön lainsäädännölliset edellytykset.

Esityksen välillisiin tavoitteisiin kuuluu ulkomaalaisten henkilötietoja eri osarekistereihin tallettaessa ja tietoja eri osarekistereistä luovutettaessa noudatettavien periaatteiden ja menettelytapojen saattaminen soveltuvin osin yhdenmukaisiksi. Lakiehdotuksessa on ulkomaalaisrekisterin sisällön ja käyttötarkoituksen edellyttämät yleisen henkilörekisterilainsäädännön rinnalla sovellettavat täydentävät säännökset ja poikkeussäännökset. Ulkomaalaisrekisterin tietoihin sovellettaisiin lähtökohtaisesti yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia (83/1951), mutta lakiehdotukseen sisältyy myös erityissäännös salsapidosta.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Lakiehdotuksessa tarkoitettu ulkomaalaisrekisteri käsittää ulkomaalaisviraston pitämät hakemusasioiden, maahantulon ja maastalähdön valvonnan sekä kansalaisuusasioiden osarekisterit samoin kuin viisumiasioiden ja maahantuloedellytysten osarekisterit, joita pitää ulkoasiainministeriö. Rekisteri sisältää tietoja, joita päivitetään viranomaisten välillä osittain teknisen käyttöyhteyden avulla ja osittain manuaalisesti tallentamalla. Ulkomaalaisrekisteri on valtakunnallisessa suora-käytössä poliisiipiireissä ja rajanylityspaikoissa tietojen tallentamista ja kyselyä varten.

Suomen edustustojen ja ulkoasiainministeriön välisessä yhteydenpidossa noudatetaan erilaisia järjestelyjä. Eräissä edustustoissa käytetään erillisiä mikrotietokoneita, joihin talletetut rekisteritiedot määräajoin välitetään suojatun televerkon välityksellä tai teknisenä tallenteena ulkoasiainministeriölle tallettaviksi edelleen viisumiasioiden osarekisteriin.

Lakiehdotuksessa on säännökset siitä, missä tapauksissa henkilöstä talletetaan tietoja ulkomaalaisrekisteriin. Eri tapauksissa tallettavat tiedot yksilöitäisiin verrattain täsmällisesti. Erikseen säädettäisiin vielä siitä, missä tapauksissa ulkomaalaisrekisteriin saataisiin tallettaa arkaluonteisia tietoja.

Rekisterinpitäjillä olisi oikeus käyttää rekisteriin talletettuja tietoja lakiehdotuksessa yksilöityjä asioita hoitaessaan. Näin ollen erillistä luovutussääntöä ei tarvittaisi poliisin, rajavartiolaitoksen, tullilaitoksen ja työvoimaviranomaisen ulkomaalaishallinnon

tehtäviin. Ehdotuksen mukaan rekisterinpitäjät saisivat luovuttaa tietoja muun muassa puolustusvoimille turvallisuus- ja valvonta-tehtäviä varten, väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitämiseksi sekä asianomaisille viranomaisille sosiaaliturvaan liittyvää päätöksentekoa ja valvontaa varten.

Tietojen luovutus ulkomaalaisrekisteristä olisi ehdotettujen säännösten puitteissa sallittua sen estämättä, mitä muualla lainsäädännössä säädetään salassa pitämisestä. Viranomaiskohtaiset säännökset salassapitovelvollisuudesta ja tietojensaantioikeudesta on uusimassakin lainsäädännössä ilmaistu hyvin yleisellä tavalla. Säännöksistä ei siten ilme-ne, muodostaako jonkun viranomaisen tietojensaantioikeus poikkeuksen toisen viranomaisen pääsääntöisestä salassapitovelvollisuudesta, vai aiheutuuko jotakin viranomais-ta velvoittavasta salassapitosäännöksestä poikkeus toisen viranomaisen muutoin yleiseen tietojensaantioikeuteen. Sen vuoksi ehdotetaan selvyiden vuoksi annettavaksi yksityiskohtaiset säännökset myös ulkomaalaisrekisterin pitäjien oikeudesta saada muilta viranomaisilta salassapitosäännösten estämättä sellaisia tietoja, joita muut viranomaiset ovat jo vakiintuneen käytännön mukaan antaneet rekisterinpitäjille ulkomaalaisasioiden käsittelyä varten.

Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta ei säädettaisi erikseen, vaan se olisi henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön mukainen.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, koska rekisteri on jo käytössä.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä organisatorisia tai henkilöstövaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Sisäasiainministeriö asetti 15 päivänä heinäkuuta 1993 työryhmän, jonka tehtävä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus ulkomaalaisia koskevaksi henkilörekisterilainsäädännöksi. Työryhmään kuului edustajia sisäasiain- ja ulkoasianhallinnon alalta. Työryhmä kuuli asiantuntijoita

sosiaali- ja terveysministeriöstä, työministeriöstä, tullihallituksesta ja tietosuojavaltuutetun toimistosta. Työryhmä otti huomioon sisäasiainministeriön 1 päivänä joulukuuta 1992 asettaman ulkomaalaisten rekisteröintiä selvittäneen työryhmän mietinnössä tehdyt ehdotukset. Lisäksi otettiin huomioon tietosuojavaltuutetun ja eduskunnan oikeusasiamiehen aikaisemmat kannanotot ulkomaalaisten rekisteröintiä koskevissa kysymyksissä.

Työryhmä luovutti mietintönsä sisäasiainministeriölle 18 päivänä maaliskuuta 1994. Mietinnöstä pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, keskusrikospoliisilta, suojelupoliisilta, rajavartiolaitokselta, sisäasiainministeriön osastona tuolloin toimineelta ulkomaalaiskeskukselta, tullilaitokselta ja tietosuojavaltuutetulta. Lausuntojen perusteella eräät rekisterien yhteiskäyttöön liittyvät oikeudelliset ja tekniset kysymykset olisivat vaatineet vielä lisäselvityksiä, joiden tekeminen olisi liiaksi viivytännyt ulkomaalaisrekisteriä ja viisumirekisteriä koskevien välttämättömien säännösten antamista. Edellä olevan mietinnön pohjalta laadittiin sisäasiainministeriössä virkatyönä hallituksen esitys laiksi ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmästä (HE 341/1994 vp), joka asiasisällöltään vastasi kiireellisiä lainsäädäntötoimia edellyttävää osaa työryhmän mietinnössä tehdyistä ehdotuksista ja jonka eduskunnan hallintovaliokunta esityksestä antamassaan mietinnössä (HVaM 22/1995 vp) esitti hylättäväksi. Hallintovaliokunnan mietinnön ja pyydettyjen lausuntojen pohjalta on sisäasiainministeriössä laadittu uusi esitys virkatyönä, johon on osallistunut virkamiehiä sisäasiainministeriön lisäksi ulkoasiainministeriöstä, oikeusministeriöstä ja ulkomaalaisvirastosta. Esitystä valmisteltaessa on hankittu ulkoasiainministeriön, rajavartiolaitoksen, tietosuojavaltuutetun ja Pakolaisneuvonta ry:n lausunnot.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Oikeusministeriössä on valmisteltavana esitys viranomaisien asiakirjojen julkaisuutta koskevaksi uudeksi lainsäädännöksi, jossa yhteen lakiin, julkisuuslakiin, koottaisiin

mahdollisimman kattavasti salassapitosäännökset. Tämän lakiehdotuksen laadinnassa on kiinnitetty huomiota tähän esitykseen ja uuteen julkisuuslainsäädäntöön sisältyvien säännösten keskinäiseen yhteensopivuuteen.

Sisäasianministeriössä on valmisteilla laki rajavartiolaitoksesta, jossa ehdotetaan säänneltäväksi rajavartiolaitoksen pitämistä henkilökistereistä ja niiden käyttöoikeuksista, tietojen luovutuksesta ja tiedonsaantioikeuksista rajavartiolaitoksen ja muun muassa tässä lakiehdotuksessa mainittujen ulkomaalaisasioita käsittelevien viranomaisten välillä.

6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista

Suomi on liittynyt Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) yleiskokouksen 16 päivänä joulukuuta 1966 hyväksymään kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen (SopS 8/1976) sekä Euroopan neuvoston piirissä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (SopS 19/1990).

Mainituilla ihmisoikeussopimuksilla ei rajoiteta valtioille kuuluvaa oikeutta päättää,

keiden ulkomaalaisten ne sallivat saapuvan alueelleen, minkä pituiseksi ajaksi ja missä tarkoituksessa. Kun tässä esityksessä ehdotettujen säännösten tarkoituksena on tällaisen Suomen suvereenisuuteen kuuluvan päätöksenteon tehostaminen ja tehtyjen päätösten noudattamisen valvonnan helpottaminen, esitys ei ole ristiriidassa ihmisoikeuksista Suomelle johtuvien velvoitteiden kanssa.

Suomi on liittynyt Euroopan neuvoston piirissä yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehtyyn yleissopimukseen (SopS 36/1992), jäljempänä *tietosuojasopimus*. Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat antaneet direktiivin (95/46/EY) yksilöiden suojasta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta.

Tietosuojasopimuksen 5 artiklassa on määrättyä automaattisessa tietojenkäsittelyssä käsiteltävien henkilötietojen laadusta. Artiklan b kohdassa ilmaistaan käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate. Sopimuksen 8 artiklassa määrätään muun muassa rekisteröidyn tarkastusoikeudesta ja virheellisten tietojen oikaisemisesta. Esitykseen sisältyvien säännösten yksityiskohtaisuus johtuu huomattavassa määrin tämän sopimuksen määräyksistä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä määritellään lain soveltamisala. Ehdotetun lain ohella sovellettaisiin yleistä henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä sekä Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Ehdotetussa laissa annettaisiin siten ne yleistä henkilörekisterilainsäädäntöä täydentävät tai siitä poikkeavat säännökset, jotka ovat tietosuojan johdosta tarpeen. Tietyt rekisterikäytännöt ovat henkilötietojen suojaa koskevien säädösten mukaan sallittuja vain, kun niistä säädetään erikseen.

Ulkomaalaisen rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään säädetään väestötietolaissa ja -asetuksessa. Henkilön muuttaessa Pohjoismaiden välillä noudatetaan väestötietolain ohella Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välistä väestörekisteriä koskevaa sopimusta (SopS 49/1990). Suomi on liittynyt tietosuojasopimukseen.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettu immuniteetti- ja koskemattomuusasema on määritelty diplomaattisia suhteita koskevassa Wienin yleissopimuksessa (SopS 4/1970) ja konsulisuhteita koskevassa Wienin yleissopimuksessa (SopS 50/1980) sekä kansainvälisten järjestöjen perustamis- ja päämajasopimuksissa. Uudemmissa, kuten YK:n yliopiston kanssa tehdyssä sopimuksessa Taloudellisen kehitystutkimuksen kansainvälisestä instituutista (SopS 36/1984), niin sanottu Wider-instituutti, on erillinen maininta siitä, että instituutin lähetetyistä virkamiehistä ei voida pitää henkilörekisteriä. Kansainvälisten immuniteettia ja suojelua koskevien sopimusten mukaan vastaanottajavaltion siviilioikeudellinen, hallinnollinen ja rikosoikeudellinen tuomiovalta ei joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta koske diplomaatteja tai kansainvälisten järjestöjen työntekijöitä, jotka ovat lähettäjävaltion tuomiovallan alaisia. Vastaanottajavaltio ei ole velvollinen esimerkiksi Wienin diplomaattisia suhteita koskevan yleissopimuksen mukaan antamaan tietoja diplomaatteja koskevista päätöksistään.

2 §. *Rekisterin pito ja käyttötarkoitus.* Henkilörekisteriksi katsottavaa ulkomaalaisrekisteriä pidetään automaattisen tietojenkäsittelyn avulla. Vireille tulevien asioiden suuren määrän takia

(ulkomaalaisvirasto noin 20 000 vuodessa, Suomen edustustot noin 450 000 vuodessa), rekisterin pitäminen automaattisen tietojenkäsittelyn avulla on perusteltua.

Pykälässä säädettäisiin myös rekisterin käyttötarkoituksesta. Rekisteri palvelisi viranomaisia tehtävissä, jotka ovat ulkomaalaislain mukaiseen maahantuloon, maassa oleskeluun, työntekoon ja maasta poistumiseen liittyvä päätöksenteko ja ulkomaalaislain säännösten noudattamisen valvonta.

Ulkomaalaisrekisterin tiedot ovat tärkeitä valtion turvallisuuden kannalta ja vakavasti Suomen turvallisuutta uhkaavan teon ennalta estämisessä. Suojelupoliisin tehtävänä on torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta, sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Tehtävistä säädetään poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 10 §:ssä.

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on valtakunnan rajojen vartiointi ja valvonta sekä poliisin ohella yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitäminen raja- ja merialueella. Se toimii Suomen rajojen yli kulkemisesta annettujen säännösten ja määräysten vastaisten tekojen ja muiden rajatapahdumien ehkäisemiseksi ja suorittaa tutkimuksia niiden selvittämiseksi siten kuin rajavartiolaitoksesta annetussa laissa (5/1975) ja asetuksessa (1026/1994) säädetään.

Passintarkastajien tehtäviin kuuluu ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä koskevien säännösten ja määräysten noudattamisen valvonta (ulkomaalaislaki 73 § ja asetus passintarkastajista 1532/1994, 5 §). Passintarkastusviranomaisena toimii rajavartiolaitos ja sen ohella poliisi. Niillä passintarkastus- ja rajanylityspaikoilla, joilla rajavartiolaitos tai poliisi ei huolehdi passintarkastuksesta, voi passintarkastusviranomaisena toimia myös tulliviranomainen siten kuin sisäasiainministeriö tullilaitosta kuultuaan määrää. Passintarkastajana toimii passintarkastusviranomaisen tehtävään määräämä rajavartiomies, poliisimies tai muu virkamies (asetus passintarkastajista 1 ja 2 §).

Ulkomaalaisrekisteriä pidetään lisäksi kansalaisuuslain mukaista Suomen kansalaisuuden saamista, menettämistä ja säilyttämistä koskevaa päätöksentekoa varten. Kansalaisuuslain mukaisten tehtävien suorittamiseen

on tarkoituksenmukaista käyttää erillisen tietojärjestelmän sijasta ulkomaalaisrekisteriä. Tämä estää sen, että tieto rekisteröidään moninkertaisesti. Suomen kansalaisuuden saamiseen liittyvien asioiden selvittely edellyttää ulkomaalaisen maassaoleskelun pituuteen ja perusteisiin liittyvää tietoa, joka löytyy ulkomaalaisrekisteristä.

Rekisteri parantaa ulkomaalaisten oikeusturvaa sekä helpottaa ja nopeuttaa päätöksentekoa, koska viranomaisten päätöksenteossa ja maassa oleskelun valvonnassa tarvittava tieto kerätään tarkoituksenmukaisilta osin yhteen järjestelmään sisältyviin kattaviin osarekistereihin. Näin vältetään tarvittavan tiedon keräämiseltä monesta kohteesta. Viimeksi mainittu johtaisi virhemahdollisuuden kasvamiseen tietoa siirrettäessä ja niitä uudelleen tallettaessa.

3 §. *Rekisterinpitäjät.* Pykälässä määriteltäisiin rekisterinpitäjät. Ulkomaalaisvirasto, ulkoasiainministeriö, poliisi, rajavartiolaitos, tullilaitos ja työvoimaviranomainen pitävät ulkomaalaisrekisteriin kuuluvia hakemusasioiden, maahantulon- ja maastalähdön valvonnan, viisumiasioiden ja maahantuloedellytysten osarekistereitä. Kansalaisuusasioiden osarekisteriä pitää ulkomaalaisvirasto. Kaikki osarekisterit ovat syntyneet toiminnallisten tietojärjestelmien tietokannoista, joihin tietoa talletetaan viranomaisten lakeihin ja asetuksiin perustuvien tehtävien suorittamisen tuloksena.

Kaikilla ulkomaalaisrekisterin osarekistereillä ei ole tietojenkäsittelyteknisesti yhtenäisiä tietokantoja. Osarekisterien tietosisältö ja käyttötarkoitus ovat huomattavalla osin samanlaisia. Rekisterinpitäjien välillä on tarpeen virkatehtävistä johtuva säännönmukainen ja runsas tietojenvaihto. Viranomaisilla, joille ulkomaalaislaissa ja kansalaisuuslaissa on säädetty tehtäviä ulkomaalaisia koskevilla asioissa, tulisi olla yhdenmukaiset mahdollisuudet saada tietoa rekisteristä niille kuuluvien tehtävien tarkoituksenmukaiseksi suorittamiseksi. Rekisterinpitäjinä heille olisi tähän mahdollisuus ilman erillistä tietojen luovuttamista koskevaa säätelyä.

Henkilötietotoimikunnan mietinnön (komiteanmietintö 1997:9) mukaan henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, joka käsitellään osin tai kokonaan muun muassa automaattisen tietojenkäsitte-

lyn avulla. Tällaisena rekisterinä pidettäisiin käyttötarkoituksensa vuoksi yhteen kuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa. Tämä sisältää loogisen rekisterin käsitteen, josta nykyisin säädetään henkilörekisterilain 4 §:n 2 momentissa ja 20 §:n 2 momentissa. Looginen rekisterikäsite merkitsee, että samaan henkilörekisteriin luetaan kuuluviksi kaikki ne tiedot, joita käytetään samassa käyttöyhteydessä riippumatta siitä, miten ja mihin ne on talletettu. Looginen rekisterikäsite merkitsee myös sitä, että tietojenkäsittelyssä syntyviä lyhytaikaisia tiedostoja ja talletteiden sukupolvia ei pidetä eri henkilörekisterinä silloin, kun ne ovat rekisterinpitäjän hallussa ja kun niitä käytetään rekisterille määriteltiin käyttötarkoituksiin.

Viranomaiset, joiden on ilmoitettava tekemistään ratkaisuista ja suorittamistaan turvaamistoimenpiteistä ulkomaalaisvirastolle näitä seikkoja koskevien tietojen tallettamiseksi ulkomaalaisrekisteriin, voivat tehdä sen nykyäänkin tallettamalla nämä tiedot suoraan käyttöisesti ulkomaalaisrekisteriin. Ulkomaalaisrekisterin tekninen käyttöyhteys on järjestetty poliisiipiireihin ja kaikkiin kansainvälisiin rajanylityspaikkoihin. Poliisi tallettaa suoraan ulkomaalaisrekisteriin tekemänsä päätökset, jotka koskevat viisumin, oleskeluluvan ja työluvan myöntämistä sekä muokalaisspassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan jatkamista. Poliisi tallettaa ulkomaalaisrekisteriin lisäksi tiedot vastaanotetusta turvapaikkahakemuksesta, suorittamastaan turvapaikkatutkinnasta sekä ulkomaalaislain säännösten noudattamisen valvonnassa saamia tietoja. Rajavartiolaitos ja tullilaitos toimiesaan passintarkastusviranomaisena tallettavat tiedot myöntämistään viisumeista ja tekemistään käännättämissä päätöksistä, vastaanottamistaan turvapaikkahakemuksista, suorittamastaan turvapaikkatutkinnasta sekä suorittamastaan karkottamis- ja käännättämissä päätöksen täytäntöönpanosta sekä ulkomaalaislain säännösten noudattamisen valvonnassa saamia tietoja. Passintarkastaja voi todeta maastalähtötarkastuksen yhteydessä, että ulkomaalainen, joka on saanut kielteisen päätöksen oleskelulupaa koskevaan hakemukseensa, poistuu maasta. Tieto talletetaan ulkomaalaisrekisteriin. Tietoa maasta poistumisesta tarvitsevat monet viranomaiset, esimerkiksi väestörekisterikeskus väestötietojärjestelmän tietojen päivittämiseksi ja kansaneläkelaitos sosiaaliturvaan liittyvien etu-

jen lakkaamisen toteamiseksi. Tiedon moninkertaiselta tallentamiselta vältytään ja viisumia oleskelu- ja työlupaa, turvapaikkahakemusta, karkottamista ja käännättämistä sekä maahantulokieltoa koskevat tiedot pysyvät ajan tasalla, kun päätöksentekijä tallettaa ne suoraan ulkomaalaisrekisteriin. Tietojen ilmoittamisvelvollisuutta koskevia säännöksiä on nykyään voimassa olevan ulkomaalaisasetuksen 29 §:ssä.

Suomen edustustoissa käytetään erilaisia tietoliikennejärjestelyjä edustuston ja ulkoasiainministeriön välillä viisumi- ja lupa-asioissa. Toiset edustustot järjestävät ja tallettavat näihin asioihin liittyviä tietoja manuaalisesti ja toiset automaattisen tietojen käsittelyn avulla pidettäviin tietojärjestelmiin, joihin kertyvä tieto muodostaa viisumiasioiden osarekisterin tausta-aineiston. Tiedot toimitetaan edustustoista määräajoin edelleen ulkomaalaisrekisteriin talletettaviksi. Edustustoissa tietoja pidetään ajan tasalla asianomaisen rekisterinpitäjän määräajoin toimittamien tietojen avulla, jotka pääosin koskevat voimassa olevia maahantulokieltoja.

Asianomaisen ministeriön alainen työvoimahallinto tarvitsee tietoja ulkomaalaisen maahantulosta ja maassa oleskelusta myöntäessään työlupaa tai antaessaan sitä koskevan lausunnon. Työnantajan, urakan- tai aliturakanantajan taikka työnteittäjän, joka aikoo ottaa palvelukseensa työntekijän ulkomailta, on hankittava ulkomaisen työvoiman käyttämisestä työvoimaviranomaisen lausunto.

Työvoimaviranomainen, käytännössä työvoimatoimisto, antaa lausunnon tai päätöksen työlupahakemukseen työnantajan tai poliisin pyynnöstä. Tieto lausunnon sisällöstä talletetaan ulkomaalaisrekisteriin, kun edustusto tai poliisi on ratkaissut oleskelulupaa koskevan asian. Ulkomaalaisvirasto tiedustelee asiaa suoraan työvoimaviranomaiselta tapauksissa, jolloin maassa jo oleskeleva ulkomaalainen hakee ensimmäistä työlupaa.

Aikaisempia työlupia koskevat tiedot ovat perusteena harkittaessa uuden luvan myöntämisperusteita. Työviranomaiset saavat myös valvontaa suorittaessaan tietoja, joiden perusteella on erityistä syytä harkita työluvan myöntämistä esimerkiksi tietyille työalalle. Työvoimatoimiston antama lausunto on ulkomaalaislaissa tarkoitettu työviranomaisen kanta työluvan myöntävälle Suomen edustustolle. Lausunto on esitettävä Suomen edustustossa työlupahakemuksen yhteydessä.

Ulkomaalaisasetuksen 19 §:n mukaan työministeriö antaa ulkoasiainministeriötä kuultuaan tarkemmat ohjeet lausunnon hankkimisesta ja siitä, milloin lausuntoa ei edellytetä.

Työnantaja voi syyllistyä ulkomaalaislain 64 §:n mukaiseen työluparikokseen tai 64 a §:n mukaiseen ulkomaalaisrikkomukseen. Näissä tapauksissa työviranomaisen voi määrätä, että työlupien myöntämisestä tällaisen työnantajan palvelukseen voidaan pidättyä määräaikaisesti tai toistaiseksi.

Tietojen luovutuksesta muille viranomaisille säädettäisiin lain 10 §:ssä. Rekisterin tietoja voidaan käyttää myös näiden viranomaisten rekisterien käyttötarkoitukseen liittyvissä virkatehtävissä. Pääasiallisia rekisterin tietojen käyttäjäviranomaisia rekisterinpitäjien ohella olisivat puolustusvoimat, väestörekisterin pidosta vastuulliset viranomaiset sekä sosiaaliturvan päätöksenteosta vastuulliset viranomaiset.

4 §. *Vastuu rekisteriin talletetuista tiedoista.* Pykälässä säädettäisiin rekisteriin tietoja tallettavien rekisterinpitäjien vastuusta. Ulkomaalaisrekisteriin tallettaa tietoja usea viranomaisen ulkomaalaislain tai kansalaisuuslain nojalla suorittamistaan toimenpiteistä ja tekemistään päätöksistä. On tarkoituksenmukaista, että tiedon tallettaja myös vastaa näiden tietojen virheettömyydestä, sekä siitä, että talletetut tiedot ovat voimassa olevien säädösten ja sopimusten mukaisia. Tämä koskee erityisesti arkaluonteista tietoa. Rekisterinpitäjät kukin omalla tahollaan vastaavat myös tietojen käytön laillisesta tarkoituksenmukaisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Pykälän toisen momentin mukaan päävastuulliset rekisterinpitäjät antaisivat ohjeet rekisterin käytöstä tarvittaessa.

2 luku. Ulkomaalaisrekisterin tietosisältö ja tietolähteet

5 §. *Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus.* Pykälässä säädettäisiin ne perusteet, joiden nojalla henkilöä koskevat tiedot rekisteröidään ulkomaalaisrekisteriin.

Kansainvälisen oikeuden periaatteiden mukaan ulkomaalaisella ei ole ehdotonta oikeutta päästä vieraaseen valtioon, oleskella siellä eikä tehdä siellä työtä. Ulkomaalaisella tulee vieraaseen valtioon saapuessaan ja siellä oleskellessaan olla asianomaisen valtion viranomaisen antama lupa. Valtion edellä mainitusta oikeudesta on kansainvälisillä

sopimuksilla nykyään kuitenkin huomattavalta osin luovuttu.

Pohjoismaiden kansalaiset on Suomen, Ruotsin, Tanskan, Norjan ja Islannin kansalaisten vapauttamisesta velvollisuudesta omata passi sekä oleskelulupa muussa pohjoismaassa kuin kotimaassa oleskellessaan tehdyn pöytäkirjan voimaansaattamisesta annetulla asetuksella (282/1954) vapautettu velvollisuudesta omata passi sekä oleskelulupa muussa pohjoismaassa kuin kotimaassa oleskellessaan. Pohjoismaiden kansalaisia koskevia tietoja ei talleteta ulkomaalaisrekisteriin. Poikkeuksena ovat kuitenkin tilanteet, joissa toisen Pohjoismaan kansalainen joudutaan käännättämään tai karkottamaan. Myös silloin kun toisen pohjoismaan kansalainen ilmoittaa haluavansa Suomen kansalaisuuden tai tekee sitä koskevan hakemuksen, merkitään hänen tietonsa ulkomaalaisrekisteriin.

EU:n jäsenvaltioiden kansalaisilla on Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja Suomen, Ruotsin ja Itävallan liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen (SopS 103/1994) 8 a artiklan mukaan oikeus eräin sopimuksesta ilmenevin rajoituksin vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella. EU:n jäsenvaltioiden kansalaisilla tulee Suomessa yli kolme kuukautta oleskellessaan olla oleskelulupa. Kyse ei kuitenkaan ole luvasta perinteisessä mielessä, vaan pikemminkin osoitus sopimukseen perustavasta oleskeluoikeudesta.

Pykälässä lueteltavat perusteet liittyvät ulkomaalaislakiin. Säännös on tietosuojaajaa koskevien säännösten ja kansainvälisten sopimusten asettamien velvoitteiden vuoksi kirjoitettu yksityiskohtaisen luettelon muotoon. Muun muassa Saksan laissa ulkomaalaisista pidettävästä keskusrekisteristä (Gesetz über das Ausländerzentralregister, AZR-Gesetz, 2.9.1994) on noudatettu samaa periaatetta.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädetään tapauksista, joissa henkilön tietojen rekisteröimisen perusteena on ulkomaalaislain mukainen lupahakemus. Ulkomaalaisella on maahan saapuessaan ja maassa oleskellessaan oltava viisumi tai muussa kuin matkailutarkoituksessa saapuvilla oleskelulupa, jollei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista muuta johdu. Ulkomaalaisella, joka aikoo Suomessa ryhtyä ansiotyöhön, on oltava työ lupa, jollei häntä ulkomaalaislain 25 §:n mukaan tai muulla perusteella ole va-

pautettu työ lupavelvollisuudesta.

Momentin 2 kohdan perusteella rekisteröidään ne, jotka ovat hakeneet ulkomaalaislaissa tarkoitettua matkustusasiakirjaa. Ulkomaalaisvirasto voi myöntää muukalaispassin henkilölle, joka ei voi saada kotimaansa viranomaiselta passia, tai jos siihen muutoin on erityistä syytä. Muukalaispassi myönnetään ulkomaalaislain 5 §:n mukaan myös henkilölle, joka on saanut oleskeluluvan suojelun tarpeen vuoksi. Ulkomaalaislain 6 §:n mukaan ulkomaalaisvirasto myöntää pakolaisen matkustusasiakirjan ulkomaalaislain 35 §:ssä tarkoitettulle pakolaiselle. EU:n neuvosto on 30 marraskuuta 1994 antanut suosituksen matkustusasiakirjan mallin hyväksymisestä kolmansien maiden kansalaisten karkottamista varten. Myös tiedot niistä henkilöistä, joille tämä asiakirja on annettu, rekisteröidään 2 kohdan perusteella.

Momentin 3 kohdassa tarkoitettu henkilö on hakenut turvapaikkaa ulkomaalaislain 30 §:n mukaisesti. Ulkomaalaislain asianomainen säännös perustuu pakolaisten oikeusasemaa koskevaan yleissopimukseen (SopS 77/1968) ja sitä täydentävään valinnaiseen pöytäkirjaan (SopS 78/1968). Hakija vetoaa siihen, että hän oleskelee kansalaisuusvaltionsa tai pysyvän oleskeluvaltionsa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta ja että hän on pelkonsa vuoksi haluton turvautumaan sanotun valtion suojeluksen.

Pykälän 2 momentissa säädetään tietojen rekisteröinnistä kansalaisuuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Ilmoitus tai hakemus Suomen kansalaisuuden saamiseksi, säilyttämiseksi tai siitä vapautumiseksi tehdään ulkomaalaisvirastolle, jossa asian perusvalmistelu tapahtuu. Hakemusasia esitellään päätöksentekoa varten tasavallan presidentille sisäasiainministeriöstä.

Henkilön tiedot rekisteröidään kansalaisuusasiassa tapahtuvaa päätöksentekoa varten. Tässä tapauksessa rekisteröinti voi koskea myös Suomen kansalaisia. Selvitettyä minkä valtion kansalaisena Suomessa olevaa henkilöä on pidettävä, henkilön rekisteröinti on perusteltua, koska tieto on myöhemmin sitä tarvitsevien muiden viranomaisten käytettävissä.

Pykälän 3 momentin mukaan rekisteriin saa tallettaa tietoja myös perheenjäsenistä ja

Suomessa olevista vastaanottajista. Näin menetellään ainoastaan sellaisessa tapauksessa, jossa luvan saamisen edellytyksenä on oikeudellinen tai taloudellinen riippuvuus perheenjäsenestä tai vastaanottajasta. Toimeentulon tulee olla turvattu joko omin varoin, omalla työllä tai maahantulo voidaan varojen puuttumisesta huolimatta sallia, jos asianomaisella on oleskelu- ja kotimatkakustannuksista vastaava vastaanottaja (vertaa ulkomaalaislain 37 §:n 1 momentin 4 kohta). Ulkomaalaiselle voidaan myöntää määräaikainen oleskelulupa, jos hänen lähiomaisensa asuu Suomessa tai jos hänellä on suomalainen syntyperä tai muu side Suomeen. Tästä säädetään ulkomaalaislain 18 §:ssä. Tiedot hakijan perhesuhteista talletetaan perheenjäsenten hakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi.

Perheenjäseneksi katsotaan työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 mukaan aviopuoliso, huollettavina olevat omat tai puolison vanhemmat sekä omat tai puolison lapset, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia. Myös muut kuin edellä mainitut perheenjäsenet, jotka ovat työntekijän huollettavia tai asuvat lähtömaassa työntekijän taloudessa, voivat saada oleskeluluvan. Ulkomaalaislain 35 §:ssä perheenjäseniksi katsotaan aviopuoliso tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävä henkilö, alaikäinen (alle 18-vuotias) lapsi ja alaikäinen sisar ja veli, vanhemmat ja isovanhemmat. Perheenjäsenistä ja vastaanottajista talletetaan vain henkilö- ja yhteystiedot.

6 §. *Arkaluonteisten henkilötietojen tallettaminen.* Pykälässä säädettäisiin niistä tapauksista, jolloin tietojen laadun perusteella ulkomaalaisrekisterin maahantulon ja maastalähdön valvonnan sekä maahantuloedellytysten osarekistereihin tietoja tallettaessa saadaan poiketa henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön mukaisesta arkaluonteisten tietojen rekisteröintikiellosta.

Arkaluonteisia tietoja ovat henkilörekisterilain 6 §:n 2 momentin mukaan 1) henkilön rotua tai etnistä alkuperää, 2) henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta, 3) rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta ja 4) henkilön terveydentilaa, sairautta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia koskevat tiedot.

Henkilörekisterilain 6 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuilla tiedoilla voi olla mer-

kitystä ratkaistaessa oleskelu- ja työlupahakemusta. Ulkomaalaislain 28 §:n mukaan työlupahakemukseen voidaan edellyttää liitettäväksi myös selvitys hakijan terveydentilasta ja siitä, onko häntä rangaistu rikoksesta. Kansalaisuuden saamista ratkaistaessa 3 kohdassa tarkoitetuilla tiedoilla on myös merkitystä, koska myönteinen päätös edellyttää kansalaisuuslain 4 §:n mukaan, että hakija on elänyt kunniallisesti. Kansalaisuuden saamisen ajankohta saattaa lykkääntyä, vaikka asumisaikavaatimus muutoin täyttyisikin, jos hakija on syyllistynyt rangaistavaan tekkoon.

Vapausrangaistuksen täytäntöönpanon alkamisella ja päättymisellä saattaa olla merkitystä lupaharkinnan tai mahdollisen karkotusesityksen kannalta. Rangaistuksen täytäntöönpanon siirtäminen Suomeen tai Suomesta voi merkitä oleskelulupavelvollisuuden alkamista tai päättymistä. Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetaan näitä tapauksia.

Viisumin ja oleskeluluvan myöntämisen, mahdollisen karkottamis- taikka käännättämisspäättöksen täytäntöönpanon sekä Suomen kansalaisuuden myöntämisen kannalta on olennaisen tärkeää tietää henkilölle tuomituista rangaistuksista tai niistä rangaistavista teoista, joista häntä perustellusti epäillään. Talletettava ilmoituksen numero ja viitetieto ilmaisevat, mistä asiaa voi selvittää. Rikostietoja voidaan selvittää ilmoituksen numeron perusteella poliisin toiminnallisista rekistereistä ja viitetieto saadaan myös poliisilta. Tiedon käytön edellytyksenä on, että poliisi tarvittaessa voi osoittaa riittävästi tosiasiainäyttöä. Kun asian sisältöä ei talleteta rekisteriin, voidaan ratkaisua tehtäessä aina varmistaa tiedon ajantasaisuus ja oikeellisuus.

Näiden tietojen saaminen on puuttuvan sääntelyn vuoksi ollut hankalaa ja koskenut vain yksittäistapauksia. Hakijan oikeusturvan ja asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi joustava ja ajantasainen tiedonsaanti on perusteltua. Maahantulon edellytyksiä harkittaessa on ratkaisijan tarpeen tietää seikoista, jotka saattavat vaikuttaa päätöksen sisältöön. Maasta karkottamista koskevassa päätöksessä ulkomaalainen määrätään yleensä maahantulokieltoon. Jos ulkomaalainen sitä vastoin syyllistyy täällä rikokseen tai muuhun yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaan käyttäytymiseen, josta ei seuraa karkottaminen eikä myöskään maahantulokielto, on

tieto rikoksesta tai teosta tarpeen hänen tekemäänsä lupahakemusta ratkaistaessa.

Momentin 3 kohdassa tarkoitettu toiminta tai perusteltu epäily siitä on ulkomaalaislain mukainen käännättämisen tai karkottamisen peruste.

Momentin 2 ja 3 kohdissa tarkoitetuissa tapauksissa rekisteriin talletetaan vain viitetieto siitä, mistä asiaa voi selvittää. Viitetietona voidaan käyttää esimerkiksi asiasta kirjattun ilmoituksen numeroa. Tarkemmat tiedot kyseisestä asiasta löytyvät poliisin toiminnallisista rekistereistä, joista säädetään poliisin henkilökistereistä annetussa laissa ja asetuksessa, sekä oikeusministeriön tietojärjestelmistä. Viitetiedon perusteella rekisterinpitäjä voi ottaa myös yhteyttä suoraan tutkintaviranomaiseen. Ulkomaalaisviraston ja ulkoasiainministeriön käyttöoikeudesta poliisin toiminnallisiin rekistereihin säädetään poliisin henkilökistereistä annetussa laissa.

Jos ulkomaalainen on syyllistynyt aikaisemman oleskelunsa aikana tekoon, joka voisi olla perusteena ulkomaalaislain 37 §:n mukaiselle käännättämiselle tai 40 §:n mukaiselle karkottamiselle, tulisi näiden tietojen olla käytettävissä ratkaistaessa maahantulon oleskelulupahakemusta (kohta 4). Pohjoismaisen passintarkastussopimuksen mukaan myöskään muussa Pohjoismaassa maahantulo-kieltoon määrätyn henkilön maahanpääsyä ei tule sallia. Maahantulo-kielto estää siis saapumisen kaikkiin Pohjoismaihin ja sopimusvaltion on pohjoismaisilta ulkorajoiltaan käännytettävä jokainen ulkomaalainen, joka on merkitty jonkin sopimusvaltion karkotettujen ulkomaalaisten luetteloon.

Ulkomaalaisrekisteri kattaa tiedot muiden Pohjoismaiden antamista maahantulo-kielloista ja niiden voimassaoloajasta.

Momentin 5 kohdassa tarkoitetaan tapauksia, joissa maahantuloluvan saamiseksi on valmistettu väärennettyjä tai sisällöltään vääriä asiakirjoja taikka muuten annettu vääriä tietoja tarkoituksena erehdyttää viranomaisia. Väärien tai väärennettyjen asiakirjojen valmistus on usein ammattimaista toimintaa. Kun väärennettyjen tai sisällöltään väärien asiakirjojen valmistajien tiedot löytyvät rekisteristä, osaa päätöksentekijä ottaa asian huomioon, kun nämä esiintyvät maahantulolupahakemuksiin liittyvinä kutsujina tai muiden hakemukseen liittyvien asiakirjojenantajina.

Momentin 6 kohdassa tarkoitetaan henkilöitä tai organisaatioita, jotka ovat syyllis-

tyneet tai joiden perustellusti voidaan epäillä syyllistyneen laittoman maahantulon järjestämiseen. Perusteltuna epäilynä voidaan pitää sitä, että on tullut esille seikkoja, joiden perusteella esitutkinnan aloittamista harkitaan. Laittoman maahantulon järjestäminen on ulkomaalaislain 64 b §:ssä säädetty rangaistavaksi teoksi. Hallituksen esityksessä oikeudenkäyntiä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi (HE 6/1997 vp) tämä säännös ehdotetaan siirrettäväksi rikoslakiin.

Henkilökisterilain 6 §:n 2 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa tarkoitetuilla tiedoilla on merkitystä ratkaistaessa turvapaikkaa, pakolaisen asemaa tai oleskeluluvan myöntämistä suojelun tarpeen perusteella. Näitä tietoja tarvitaan myös kansainvälisessä tietojenvaihdossa (lähinnä YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun toimisto, UNHCR).

Maahantulolupajärjestelmän perustarkoitus eli valtakunnan sisäisen turvallisuuden ja järjestyksen turvaaminen sekä tehokkuusvaatimus, oikeusturvanäkökohtia unohtamatta, kokonaisuudessaan edellyttävät, että ulkomaalaisrekisterin käyttöön oikeutetuilla viranomaisilla on tietosuoja- ja näkökohdat huomiioon ottaen käytettävissään mahdollisimman kattavat tiedot maahantulolupaa hakeneista ja hakevista henkilöistä. Ulkomaalaisrekisterin arkaluonteiset tiedot ovat ainoastaan niiden käyttöön oikeutettujen viranomaisten käytettävissä. Laittoman maahantulon ja maassaoleskelun tilastointi kansainvälistä seurantaa varten saattaa edellyttää arkaluonteisten tietojen käyttöä myös tilastotarkoituksiin.

7 §. *Talletettavat tiedot.* Pykälässä luettelaisiin, mitä tietoja rekisteriin talletettaisiin 5 ja 6 §:ssä tarkoitetuista henkilöistä. Henkilön tunnistetiedot ovat henkilöllisyyden varmistamiseksi hyvin kattavat. Henkilö tunnustetaan rekisterissä nimen, syntymäajan ja kansalaisuuden perusteella. Nimen kirjoitusasu saattaa poiketa kirjainten erilaisten translitterointitapojen vuoksi, minkä vuoksi on tarpeen tallettaa myös eri tavalla kirjoitetut nimet sekä muut nimet, joita henkilö käyttää. Kansallisuustiedolla on oikeudellista merkitystä maahantulo-oikeutta harkittaessa (esimerkiksi inkeriläisyys sekä kansalaisuus ja kansallisuus entisessä Jugoslaviassa). Tiedolla voi olla myös merkitystä rikollisuuden, erityisesti terrorismin torjunnassa, koska terroritoiminta usein liittyy kansallisuuteen.

Henkilörekisterilain mukaan tieto voidaan tallettaa, jos se on rekisterinpitäjälle säädetyn tehtävän hoitamiseksi välttämätöntä.

Henkilöstä talletetaan myös tietoja, joiden avulla voidaan laatia tilastoja ulkomaalaisen ammattitaidosta sen hyödyntämiseksi tai koulutustarpeiden määrittelemiseksi.

Viisumi sekä oleskelu- ja työlupa edellyttävät voimassa olevaa matkustusasiakirjaa, jonka tiedot merkitään rekisteriin. Henkilön aikaisempia lupia koskevat tiedot ovat peruste ratkaistaessa uutta lupahakemusta.

Pykälän 1 kohdassa tarkoitetut tiedot maassa oleskelun tarkoituksesta, kestosta ja työsuhteen ehdoista ovat luvan myöntämisen peruste. Ulkomaalaisrekisterin nykyinen tekninen sovellus mahdollistaa hakemuksen tallettamisen sellaisenaan kuva-asiakirjana järjestelmään. Hakemuksesta talletetaan tietoja myös suoraan rekisteriin, ja tietojen oikeellisuus on tarkistettavissa välittömästi kuva-arkistoon jäljennetystä (skannatusta) asiakirjasta.

Turvapaikkaa, pakolaisasemaa, suojelun tarvetta tai humanitaarisin perustein myönnettävää oleskelulupaa koskevien hakemusten perusteena olevat seikat talletetaan lähinnä UNHCR:n tietotarpeita varten. Pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen 35 artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat luovuttamaan tietoja asianomaisille YK:n elimille.

Pykälän 2 kohdassa tarkoitetut tiedot ovat tarpeen työnkulkujen seuranta varten. Työnkulkujen seuranta palvelee myös hakijan oikeusturvatarpeita. Sen avulla voidaan selvittää ja varmistaa nopeasti ja kattavasti kaikki asiaan liittyneet toimenpiteet. Ratkaisun tiedot talletetaan rekisteriin, lisäksi tallettuu henkilön asiatietoihin päätösasiakirja kokonaisuudessaan.

Pykälän 3 kohdan mukaan 5 §:n 3 momentissa tarkoitettu perheenjäsenestä ja vastaanottajasta merkitään rekisteriin vain henkilö- ja yhteystiedot. Tiedot vastaanottajasta talletetaan erityisesti niissä tapauksissa, joissa viisumin tai oleskeluluvan hakija on ilmoittanut sellaisen vastaanottajan, joka on sitoutunut vastaamaan hakijan oleskelukustannuksista Suomessa. Valtion sisäisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito saattaa joissakin tapauksissa edellyttää tietoja ulkomaalaisen henkilöyhteyksistä Suomessa.

8 §. *Ulkopuoliset tietolähteet.* Pykälässä säädettäisiin rekisterinpitäjien oikeudesta saada ulkomaalaisasioiden käsittelyssä ja ul-

komaalaisrekisterin pitämisessä tarpeellisia tietoja myös niiltä viranomaisilta, joiden pitämiä rekistereitä koskevissa säännöksissä ei ole säädetty tietojen luovuttamisesta rekisterinpitäjille.

Lainsäädännössä on joitakin nimenomaisia säännöksiä, joiden perusteella ulkomaalaisvirastolla, ulkoasiainministeriöllä tai Suomen edustustolla on oikeus saada ulkomaalaisasioiden käsittelyssä ja ulkomaalaisrekisterin pitämisessä tarvitsemiaan tietoja. Esi-merkiksi rikosrekisteriasetuksen (772/1993) 12 §:n 3 kohdan nojalla Suomen viranomaiset voivat saada rikosrekisteriotteen käytettäväksi muun muassa viisumia, oleskelulupaa tai työlupaa koskevassa asiassa. Säännöksiä on myös poliisilaissa (493/1995), poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa ja tullilaissa (1466/1994).

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut oikeushallinnon tietojärjestelmät sisältävät tietoja, joilla saattaa olla merkitystä maahan-tuloluvan myöntämiselle. Sakkorangaistusta voidaan pitää esteenä uuden maahan-tuloluvan myöntämiselle, jos sakko edelleen on maksamatta. Syyttäjän ratkaisulla, ettei epäilyssä rikoksessa kyse olekaan rikoksesta, on hakijan oikeusturvan kannalta merkitystä maahan-tulolupaa harkittaessa.

Asianomainen ministeriö pitää rekisteriä turvapaikanhakijoiden majoittumisesta (2 kohta). Koska turvapaikkaa koskevan ratkaisun tekeminen voi kestää asiaan liittyvien selvitysten vuoksi suhteellisen pitkään, saat-taa hakija siirtyä asumaan toiseen vastaanot-tokeskukseen tai yksityismajoitukseen hake-muksen käsittelyaikana. Päätöksen saattami-nen tiedoksi hakijalle nopeutuu ja on var-mempaa, kun hakijan oleskelupaikasta on ajantasaiset tiedot.

Momentin 3 kohdassa tarkoitetaan esitut-kintaviranomaiselta ratkaisun perusteeksi saatavia tietoja. Edellytyksenä tietojen saamiselle olisi kuitenkin, että se voisi tapahtua esitutkintaa vaarantamatta. Rikoksen esitut-kinnassa saattaa tulla esiin tietoja, jotka voi-vat vaikuttaa maahan-tulon, oleskelun tai työnteon sallimiseen. Näitä asioita ratkaista-essa on tärkeää, että kaikki ratkaisun sisäl-töön vaikuttavat tiedot ovat käytettävissä.

Momentin 4 kohdan perusteella vankein-hoitoviranomainen ilmoittaa ulkomaalaisen vankilaan ottamisesta, vankilasta vapautumi-sesta tai siirtämisestä rangaistusta kärsimään toiseen valtioon tai vieraasta valtiosta Suo-meen. Tietoa tarvitaan muun muassa oleske-

luluvan myöntämistä tai karkottamispäätöstä varten.

Momentin 5 kohta mahdollistaa ulkomaalaisrekisterin ja väestötietojärjestelmän tietojen pitämisen samansisältöisinä. Väestötietojärjestelmään tallennetaan väestötietolain 4 §:ssä tarkoitettuina henkilön tunnistetietoina henkilötunnus, nimi, osoite ja kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka sekä sitä yksilöiviä tietoja kiinteistöstä, rakennuksesta ja huoneistosta samoin kuin henkilön perheoikeudellista asemaa koskevia tietoja, kansalaisuutta ja toimivaltaisuutta sekä kuolinaikaa koskevia tietoja. Ulkomaalaisrekisterissä on samoja tietoja ulkomaalaisesta ja on tärkeää, että tiedot ovat yhdenmukaisia. Väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen muutoksesta tulee siis saada tieto ulkomaalaisrekisteriin siinä olevien tietojen päivittämiseksi.

Momentin 6 kohta koskee kansaneläkelaitoksen hallussa olevia sosiaaliturvaan liittyviä tietoja. On tarkoituksenmukaista estää sosiaaliturvan väärinkäyttö harkittaessa maahantulo- ja maassaoleskeluoikeutta.

Pohjoismaisen passintarkastussopimuksen mukaan kunkin maan ulkomaalaiselle määrittämä maahantulokielto on voimassa myös muissa Pohjoismaissa. Tiedot ilmoitetaan yleensä kuukausittain, ja ne tallennetaan ulkomaalaisrekisteriin (7 kohta).

Momentin 8 kohta koskee kansalaisuusasetuksen 2 §:n mukaista sosiaaliviranomaisen lausuntoa kansalaisuutta hakevan ja hänen perheensä toimeentulosta.

Pykälän 2 momentin mukaan myös teknisen käyttöyhteyden ja konekielisen muodon hyväksikäyttö on sallittua 1 momentin mukaisessa tietojen luovutuksessa. Tiedot voidaan hakea esiin ja tarkistaa joustavasti ja nopeasti kunkin viranomaisen ylläpitämästä rekisteristä henkilöä koskevaa ratkaisua tehtäessä. Tiedot talletettaisiin vain tarvittaessa ulkomaalaisrekisteriin. Päätöksentekijä voi käyttää suoraan tietoa luovuttavien viranomaisten tietojärjestelmiä sille myönnettyjen käyttöoikeuksien mukaisesti. Varsinkin jatkuva (on-line) tekninen käyttöyhteys eroaa muusta tietojen massaluovutuksesta tai yksittäisen tiedon luovutuksesta, koska se tarjoaa käyttäjälleen selailuoikeuden, jonka käyttöä rekisterinpitäjä ei voi valvoa yhtä tehokkaasti kuin muuta tietojen luovuttamista. Teknisen käyttöyhteyden järjestäminen edellyttää, että siitä sovitaan asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa. Yleensä tiedot saataisiin maksutta.

Konekielistä muotoa, esimerkiksi maahantulokieltoluettelojen suuren tietomäärän siirtoa levykkeellä järjestelmästä toiseen, on tarkoituksenmukaista käyttää moninkertaisen tallennustyön välttämiseksi.

9 §. *Tietojen poistaminen rekisteristä.* Pykälässä säädettäisiin tietojen säilyttämisaikoista ja poistamisesta rekisteristä. Henkilörekisterilain 15 §:n 1 momentin mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että henkilörekisterissä oleva, rekisterin käyttö-tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto ilman aiheetonta viivytystä oikaistaan, poistetaan tai sitä täydennetään, jos on ilmeistä, että tällainen tieto vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen etujaan tai oikeuksiaan.

Ulkomaalaisrekisterissä tietoa säilytetään sen ajan, minkä se on ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain mukaisten tehtävien suorittamiseksi ja lakien noudattamisen valvomiseksi tarpeellista sekä henkilön oikeusturvan kannalta perusteltua. Tiedusteluasiamiesten tai terrorismiin liittyvien henkilöiden liikkeiden jälkikäteisessä sekä maahantulohetkellä tapahtuneiden tiedustelu- tai terroriyhteyksien selvittämisessä rekisteri on tärkeä jälkikäteinen tietolähde. Näissä tapauksissa aikajänne on pitkä, mutta tiedon saanti voitaisiin varmistaa poistamalla tiedot säädetyin ajan kuluttua aktiivirekisteristä ja arkistoimalla ne tiedonhaun mahdollistavalla tavalla. Kansainvälinen maahantulolupatietojen vaihto saattaa myös edellyttää viittä vuotta pidempää tietojen saatavilla oloa.

Oikeusturvavasyistä pykälän 2 momentissa on erillinen maininta virheellisen tiedon poistamisesta. Poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa on vastaava säännös. Hallituksen esityksessä henkilörekisterilaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 49/1986 vp) todetaan, että silloin kun rekisteröity on vaahtunut virheellisen tiedon poistamista, on pidettävä riittävänä sitä, että rekisteriin tehdään uusi, oikeat tiedot sisältävä merkintä, jos esimerkiksi vastuukysymyksiin liittyvät syyt vaativat myös virheellisen merkinnän säilyttämistä.

3 luku. Ulkomaalaisrekisterin tietojen luovutus ja salassapito

10 §. *Tietojen luovuttaminen rekisteristä.* Pykälä sisältää säännökset ulkomaalaisrekisteriin talletettujen tietojen säännönmukaises-

ta luovuttamisesta muille viranomaisille. Säännös noudattaa eduskunnan hallintovaliokunnan hallituksen esitykseen laiksi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa (HE 57/1995 vp) antamassa mietinnössä (HVam 3/1995 vp) esittämää kantaa, jonka mukaan rekisterinpitäjän säädöksissä määritellään tiedon luovutuksen kohteet ja mihin tarkoitukseen tietoja luovutetaan. Luovutettavat tiedot eivät saa olla laajemmat kuin mitä vastaanottava viranomainen lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi tarvitsee.

Kansainvälisestä tietojen luovuttamisesta on määräyksiä Euroopan yhteisöjen jäsenvaltion jätetyn turvapaikkahakemuksen käsitteystä vastuussa olevan valtion ratkaisemisesta 15 päivänä kesäkuuta 1990 tehdyn yleis-sopimuksen (*Dublinin yleissopimus*) 14 ja 15 artiklassa. *Dublinin* yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta on eduskunnalle annettu erillinen hallituksen esitys (HE 99/1997 vp). Tietojen luovuttamista koskevia määräyksiä on myös tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-taloussiiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleis-sopimuksen (*Schengenin yleissopimus*) IV osastossa. Schengenin yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetaan eduskunnalle erillinen hallituksen esitys.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan puolustusvoimat saa poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain (1251/1995) 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettussa turvallisuus- ja valvontatehtävissä tarvitsemaan tietoja myönnettyistä oleskelu- ja työluvista sekä turvapaikkahakemuksista ja -päätöksistä. Pääesikunta antaa puolustusvoimien turvallisuuspäälliköille ja turvallisuusupseereille lausuntoja ulkomaalaisista, jotka käyvät puolustusvoimien kohteissa. Tietoja henkilön maahantuloon ja maassa oleskeluun liittyvistä seikoista on tällöin tarpeen selvittää. Pääesikunnan tehtävänä on myös esitellä ennen varusmiespalvelusta ja varusmiespalveluksen aikana tehdyt anomukset varusmiespalveluksesta vapautumiseksi. Anomusten käsittelyssä tärkein peruste on kansalaisuus. Ulkomaalaisvirasto selvittää kansalaisuuden pääesikunnan tekemän tiedustelun perusteella. Selvityksen tuloksesta tehdään merkintä ulkomaalaisrekis-

teriin.

Momentin 2 kohdan mukaan voidaan poliisille, rajavartiolaitokselle, tullilaitokselle ja puolustusvoimille niille esitutkintaviranomaisena erikseen säädetyissä tehtävissä luovuttaa tutkintaa edistävät tiedot ulkomaalaisrekisteristä. Esitutkintalain (449/1987) 5 §:n mukaan esitutkinnassa selvitetään rikos, sen teko-olosuhteet, ketkä ovat asianosaisia, sekä rikosasiain oikeudenkäyntiä varten tarvittavat seikat.

Asianomainen ministeriö tarvitsee turvapaikanhakijoita ja pakolaisia koskevia henkilötietoja sekä tietoja näitä henkilöitä koskevista päätöksistä hakijoiden vastaanoton järjestämiseksi (3 kohta). Vastaanottoasemat tarjoavat turvapaikanhakijoille turvapaikkatutinnan ajaksi ja vastaanottokeskukset turvapaikkatutinnan jälkeen tilapäisen majoituksen. Ne myös järjestävät hakijoille toimeentuloturvan ja muut tarpeelliset palvelut turvapaikan hakijoiden vastaanottoasemista ja -keskuksista annetun lain (1465/1991) mukaan.

Tietojen luovuttamisesta väestörekisterikeskukselle ja maistraateille säädetään 1 momentin 4 kohdassa. Luovuttaminen tapahtuu ulkomaalaisen rekisteröintiä ja väestötietojärjestelmässä olevien tietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmistamista varten. Suomen kansalaisuutta koskevien tietojen saanti perustuu kansalaisuusasetuksen 11 §:ään. Sen mukaan ulkomaalaisviraston on viipymättä ilmoitettava väestörekisterikeskukselle tiedot muun muassa Suomen kansalaisuuden saamisesta ja menettämisestä. Väestötietolain 4 §:n mukaan ulkomaalaisesta voidaan tallettaa väestötietojärjestelmään samat tiedot kuin Suomen kansalaisesta, jos se on Suomessa asumisen tai työskentelyn, Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämisen tai muun erityisen syyn johdosta tarpeen. Tietojen tallettamisen edellytyksenä on, että niistä on saatu luotettava selvitys. Ulkomaalaisrekisteriin merkittyjä henkilö- ja perhesuhdetietoja tarvitaan maistraatissa henkilön ilmoittamien tietojen luotettavuutta arvioitaessa etenkin niissä tapauksissa, joissa henkilö ei pysty esittämään asiakirjanäyttöä ilmoittamiensa tietojen tueksi. Ulkomaalaisrekisteriin merkittyjä tietoja oleskeluluvan myöntämisestä, voimassaolosta ja päättymisestä sekä mahdollisen maastakarkoituksen täytäntöönpanosta tarvitaan maistraatin selvittäessä, onko ulkomaalaisella katsottava olevan kotikuntalainen mukainen

kotikunta Suomessa.

Momentin 5 kohta koskee eläketurvakeskukselle luovutettavia tietoja. Työntekijäin eläkelain (395/1961) 6 a §:n 5 momentin ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) 7 §:n 5 momentin mukaan niin sanotun tulevan ajan oikeus edellyttää viiden vuoden asumista Suomessa. Erityisestä syystä eläketurvakeskus voi kuitenkin päättää, ettei sanottua asumista koskevaa edellytystä sovelleta. Päätyösharkinnassa annetaan vakiintuneesti merkitystä muun muassa sille, onko henkilö tullut Suomeen turvapaikanhakijana, pakolaisena vai paluumuuttajana.

Työntekijäin eläkelain 9 a §:n 1 momentin mukaan eläke maksetaan myös ulkomailla asuvalle Suomen kansalaiselle. Erityisistä syistä eläketurvakeskus voi päättää, että eläke saadaan ulkomailla asumisesta huolimatta maksaa muullekin henkilölle kuin Suomen kansalaiselle. Tämä koskee muita henkilöitä kuin niitä, joihin sovelletaan sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71.

Edellä mainittu neuvoston asetusta velvoittaa Suomea ilmoittamaan täällä ansiotyötä tekevästä Euroopan talousalueen kansalaisista kansalaisuusvaltion yhdyslaitokselle työskentelyä ja henkilön tunnistamista koskevia tietoja. Vastavuoroisesti jäsenmaiden yhdyslaitokset ilmoittavat Suomen kansalaisten ulkomaisesta työskentelystä Suomen yhdyslaitokselle. Neuvoston asetuksen mukaan sosiaaliturvajärjestelmää sovelletaan jäsenvaltioiden kansalaisten lisäksi jäsenvaltioiden alueella asuviin valtiottomiin henkilöihin ja pakolaisiin ja heidän perheenjäseniinsä ja jälkeensijänsä. Kansalaisuusvaltion tapaan valtiottomista ja pakolaisista tiedot kerää se maa, jonka lainsäädännön piiriin nämä henkilöt ensiksi tulevat.

Yhdyslaitoksen tehtävät hoitaa asianomaisen ministeriön määräyksestä eläketurvakeskus.

Momentin 6 kohdassa tarkoitetaan tietoja, joita kansaneläkelaitos tarvitsee ratkaistessaan ulkomalaisen oikeutta sosiaaliturvaan. Näitä ovat tieto oleskeluluvan myöntämisestä, sen perusteista ja voimassaoloajasta sekä karkottamis- tai käännättämissä päätöksen täytäntöönpanosta. Toimeentulotuen maksamisesta on säännöksiä sosiaalihuoltolaissa

(710/1982) sekä eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveyshuollon erityiskustannusten korvaamisesta annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1054/1990) sekä pakolaisten vastaanoton järjestämisestä ja korvaamisesta annetussa valtioneuvoston päätöksessä (600/1988). Käytännön ongelmana on esiintynyt, miten tukien maksaja saa luotettavasti tiedon siitä, että ulkomalainen on poistunut maasta. Tukien nostamista on joissain tapauksissa voitu jatkaa valtakirjalla, vaikka edunsaaja on jo muuttanut pois Suomesta.

Momentin 7 kohta mahdollistaa tiedon luovuttamisen Suomen kansalaisuuden saaneista ulkomaalaisista valtiolle, jonka kansalainen henkilö on aikaisemmin ollut. Edellytyksenä kuitenkin on, että luovuttaminen voi tapahtua vaarantamatta henkilön turvallisuutta. Tämä koskee erityisesti pakolaisaseman ja suojelun tarpeen perusteella oleskeluluvan saaneita henkilöitä. Luovutuksen tarkoituksena on, että Suomen kansalaisuuden saaneen aikaisempi kotivaltio voisi ratkaista, onko henkilö saatuaan Suomen kansalaisuuden hakemuksesta säilyttänyt myös entisen aiemman kansalaisuutensa. Tarkoituksena on myös, että valtio, jolle tieto kansalaisuuden saamisesta luovutetaan, vastavuoroisesti sopimuksen perusteella luovuttaisi Suomeen vastaavat tiedot.

Momentin 8 kohdan mukaan tietoja luovutetaan vankeinhoitoviranomaiselle, joka tarvitsee säilyksessä olevaa ulkomaalaista koskevaa päätöstietoa henkilön vapautuessa. Tietoa karkottamis- ja käännättämissä päätöksien täytäntöönpanosta tarvitaan, jotta maasta poistettua henkilöä ei etsintäkuuluteta. Kun ulkomaalainen tuomitaan Suomessa vapausrangaistukseen, mutta hänet päästetään vapaaksi odottamaan tuomion tuleamista täytäntöönpanokelpoiseksi, tarvitaan edellä tarkoitettuja tietoja. Jos henkilö on karkotettu tai muutoin poistunut maasta, voidaan harkita täytäntöönpanosta luopumista. Käytännössä tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen (SopS 13/1987) mukainen pyyntö onnistuu harvoin ja ulkomaalaista koskeva etsintäkuulutus jää voimaan, kunnes täytäntöönpano vanhenee. Tämä voi kestää vuosia.

Asianomaisen ministeriön tarvitsema 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettuja tietoja avioliiton esteiden selvittämistä varten. Avioliitolain (234/1929) 10 §:n mukaan väestörekisterin pitäjän tehtävänä on tutkia, ettei

avioliitolle ole laissa säädettyä estettä. Jos avioliiton esteiden tutkintaa pyydettyäessä kihlakumppania koskevat väestökirjatiedot eivät ole avioliiton esteiden tutkijan käytettävissä tai jos kihlakumppania ei ole merkitty Suomessa väestörekisteriin eikä tarvittavia tietoja ole saatavissa, on kihlakumppanin annettava avioliiton esteiden tutkijalle vieraan valtion asianomaisen viranomaisen todistus aiotun avioliiton esteiden tutkimista varten. Jos tarvittavaa todistusta ei ole saatavissa Suomesta eikä ulkomailta, asianomainen ministeriö voi hakemuksesta antaa todistuksen avioliiton esteiden tutkintaa varten. Jos ulkomaalaisen oleskelu Suomessa on tarkoitettu kestämaan vähemmän kuin yhden vuoden, häntä ei merkitä väestökirjoihin, koska hänellä ei kotikuntalain 4 §:n mukaan katsota olevan kotikuntaa Suomessa. Tällaisen henkilön tiedot löytyvät kuitenkin useimmiten ulkomaalaisrekisteristä.

Pykälän 2 momentin mukaan edellä tarkoitettut tiedot voidaan luovuttaa myös konekielellisessä muodossa teknisenä tallenteena tai teknisen käyttöyhteyden avulla. Päämääränä on se, että vältytään samojen tietojen moninkertaiselta tallettamiselta eri rekistereihin. Teknisen käyttöyhteyden avulla tietojen saantiin oikeutetut viranomaiset voisivat suoraan hakea tarvitsemansa tiedon ulkomaalaisrekisteristä, eikä sitä tarvitsisi siirtää tallettavaksi muihin rekistereihin. Niissä tapauksissa, joissa näin on tarpeen menetellä, tieto voitaisiin luovuttaa esimerkiksi levykkeellä tai eräajosiirtona suoraan toisen viranomaisen rekisteriin rekisterinpitäjien yhteisesti sopimalla tavalla.

11 §. *Salassapito.* Laissa säädettäisiin ulkomaalaisrekisteriin talletettavien tietojen salassapidosta. Salassapitosäännös koskisi muun kuin asianomaisen oikeutta saada tieto asiakirjasta. Asianomaisen oikeus asiakirjaan määräytyisi edelleen yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain 3 a luvun mukaisesti.

Pykälään otettu vahinkoedellytyslauseke sisältää lähtökohtaisen salassapidon periaatteen. Tämä merkitsee sitä, että sen, joka haluaa tietoja, tulee esittää, että tiedon antaminen ei aiheuta haittaa.

Oikeusministeriössä valmisteltavana olevan julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistusehdotuksen yhteydessä tulee harkittavaksi ulkomaalaislain 65 §:ssä olevan salassapitosäännöksen kumoaminen.

4 luku. Voimaantulo

12 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Lailla ehdotetaan kumottaviksi sellaiset voimassa olevat säännökset, jotka jäävät lain voimaan tullessa tarpeettomiksi. Tarpeettomiksi jäävät tietojen saantioikeutta ulkomaalaisvirastolta ja ulkoasianministeriöltä koskevat säännökset poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa ja poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa, koska ulkomaalaisrekisterin pitäjät luovuttaisivat tiedot ehdotetun lain 10 §:n perusteella, sekä ulkomaalaisasetuksen 33 §.

13 §. *Rekisteriä koskeva siirtymäsäännös.* Lakiehdotukseen sisältyvät säännökset tietojen saannista, tallettamisesta ja luovuttamisesta olisi saatava mahdollisimman pian voimaan. Rekisteriin ennestään talletettujen tietojen saattaminen lain mukaisiksi edellyttää kuitenkin tiettyä siirtymäaikaa, jonka pituudeksi ehdotetaan kaksi vuotta lain voimaantulosta.

2. Tarkemmat määräykset

Päävastuulliset rekisterinpitäjät, ulkoasianministeriö ja ulkomaalaisvirasto, antaisivat rekisterin käyttöä koskevat ohjeet tarvittaessa. Ohjeiden antaminen tapahtuisi sen jälkeen, kun muita rekisterinpitäjiä olisi kuultu.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

4. Säättämisjärjestys

Ulkomaalaisrekisteristä säädetään ulkomaalaisvirastosta annetun lain 2 §:ssä ja ulkomaalaisasetuksen 22 §:ssä. Perusoikeuslainsäädännön liittyvän hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ulkomaalaisrekisteristä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Sovellettamisala

Henkilötietojen keräämisestä ja tallettamisesta ulkomaalaisrekisteriin sekä siihen tallettujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään tässä laissa.

Tätä lakia ei sovelleta Suomessa oleviin diplomaattisiin edustajiin eikä kansainvälistä suojelua nauttiviin henkilöihin, joiden asemasta määrätään Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa.

Rekisteriin sovelletaan henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä, jollei tässä laissa toisin säädetä. Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia.

2 §

Rekisterin pito ja käyttötarkoitus

Ulkomaalaisrekisteri on automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä henkilörekisteri.

Ulkomaalaisrekisteriä pidetään ja käytetään ulkomaalaisten maahantuloa, maassa oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden päätöksentekoa sekä maahantulon ja maastalähdön valvontaa varten ja valtion turvallisuuden suojaamiseksi.

Ulkomaalaisrekisteriä pidetään lisäksi Suomen kansalaisuutta koskevia asioita ja niitä koskevaa päätöksentekoa varten.

3 §

Rekisterinpitäjät

Ulkomaalaisrekisteriin kuuluvien hake-

musasioiden osarekisterin, maahantulon- ja maastalähdön valvonnan osarekisterin sekä kansalaisuusasioiden osarekisterin päävastuullinen rekisterinpitäjä on ulkomaalaisvirasto, joka vastaa myös näiden osarekisterien ylläpidosta.

Ulkoasiainministeriö on erikseen pidettävien ulkomaalaisrekisteriin kuuluvien viisumiasioden osarekisterin ja maahantuloedellytysten osarekisterin päävastuullinen rekisterinpitäjä ja vastaa näiden ylläpidosta.

Ulkomaalaisrekisteriä pitää ja käyttää myös poliisi, rajavartiolaitos, tullilaitos ja työvoimaviranomainen.

4 §

Vastuu rekisteriin talletetuista tiedoista

Rekisterinpitäjä, joka tallettaa ulkomaalaisrekisteriin tietoja, vastaa rekisteriin talletettujen tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Päävastuulliset rekisterinpitäjät antavat tarvittaessa ulkomaalaisrekisterin käyttöä koskevat ohjeet omalla hallinnonalallaan muita rekisterinpitäjiä kuultuaan.

2 luku

Ulkomaalaisrekisterin tietosisältö ja tietolähteet

5 §

Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus

Ulkomaalaisrekisteriin saa kerätä ja tallettaa tietoja henkilöistä:

- 1) jotka ovat hakeneet viisumia, oleskelulupaa tai työlupaa;
- 2) jotka ovat hakeneet muukalaispassia tai pakolaisen matkustusasiakirjaa tai joille Suo-

men viranomaisena on antanut karkottamisen toimeenpanoa varten yksisuuntaisen matkustusasiakirjan; sekä

3) jotka ovat hakeneet turvapaikkaa tai joiden ottamista Suomeen pakolaisina, suojelun tarpeessa olevina tai humanitaarisista syistä selvitetään.

Kansalaisuusasioiden osarekisteriin saa kerätä ja tallettaa tietoja henkilöistä, jotka ovat hakeneet Suomen kansalaisuutta, Suomen kansalaisuuden säilyttämistä tai vapautumista Suomen kansalaisuudesta taikka tehneet ilmoituksen Suomen kansalaisuuden saamiseksi, menettäneet Suomen kansalaisuuden tai tiedustelleet, minkä valtion kansalaisina heitä on Suomessa pidettävä.

Lisäksi ulkomaalaisrekisteriin saa tallettaa tietoja 1 ja 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenistä ja Suomessa olevista vastaanottajista silloin, kun se asian ratkaisemisen kannalta on tarpeen.

6 §

Arkaluonteisten henkilötietojen tallettaminen

Ulkomaalaisrekisteriin talletetaan maahantulon, maastalähdön ja maassa oleskelun valvontaa sekä Suomen kansalaisuutta koskevaa päätöksentekoa varten tiedot henkilöistä:

1) jotka on Suomessa otettu vankilaan tai vapautettu vankilasta taikka siirretty suorittamaan rangaistusta vieraasta valtiosta Suomeen tai Suomesta vieraaseen valtioon, sekä tieto toimenpiteestä ja sen ajankohdasta;

2) jotka ovat syyllistyneet tai joiden perustellusti voidaan epäillä syyllistyneen sellaiseen rangaistavaan tekoon, joka saattaa vaikuttaa maahantulon tai maassa oleskelun sallimiseen tai Suomen kansalaisuuden saamiseen, ja teon viiteteito;

3) joiden voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusti olettaa ryhtyvän Suomessa sabotaasiin, vakoiin, laittomaan tiedustelutoimintaan tai Suomen suhteita vieraaseen valtioon vaarantavaan toimintaan, ja teon viiteteito;

4) jotka on käännytetty tai karkotettu taikka määrätty maahantulokieltoon, sekä tieto päätöksestä, sen perusteista ja täytäntöönpanosta sekä maahantulokiellon voimassaoloajasta ja -alueesta;

5) jotka ovat laatineet tai Suomen viranomaiselle jättämänsä hakemukseen liittäneet väärennetyjä tai sisällöltään vääriä asiakirjo-

ja, antaneet vääriä tietoja tai jättäneet antamatta tietoja, joilla on merkitystä harkittaessa viisumin, oleskeluluvan tai työluvan myöntämistä, sekä tieto asiasta; sekä

6) jotka ovat syyllistyneet tai joiden perustellusti voidaan epäillä syyllistyneen laitton maahantulon järjestämiseen.

Muita henkilötietojen suojaa koskevassa lainsäädännössä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja saa tallettaa, jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa tai jos tiedon tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.

7 §

Tallettavat tiedot

Ulkomaalaisrekisteriin saa siltä osin kuin on tarpeen tallettaa 5 ja 6 §:ssä tarkoitetun henkilön tunnistetietoina asia- tai asiakasnumeron, nimet, valokuvan, sukupuolen, syntymäajan, -paikan ja -maan, henkilötunnuksen, kansalaisuus- ja kansallisuustiedot, ammatti-, koulutus- ja kielitaitotiedot, siviilisäädyn ja perhesuhteet, osoite- ja muut yhteystiedot sekä matkustusasiakirjaa ja henkilölle aikaisemmin myönnettyjä ulkomaalaislaissa tarkoitettuja lupia koskevat tiedot. Lisäksi saa siltä osin kuin on tarpeen tallettaa:

1) edellä 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua hakemuksesta, ilmoituksesta tai tiedustelusta ilmenevät tiedot haetusta luvasta tai asiasta, maassa oleskelun ja matkan tarkoituksesta ja kestosta sekä tiedot työnantajista ja työsuhteen ehdoista sekä lisäksi tiedot matkareitistä;

2) tiedot 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä, niihin liittyvistä selvityksistä, lausunnoista, asian ratkaisusta ja päätöksen perusteista; sekä

3) edellä 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perheenjäsenten ja vastaanottajien henkilö- ja yhteystiedot.

8 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Rekisterinpitäjillä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ulkomaalaisrekisteriä varten tietoja seuraavasti:

1) oikeushallinnon tietojärjestelmistä tietoja ulkomaalaisten syyteharkinnassa olevista

tai olleista rikosasioista ja syyttäjän päätöksistä, joiden mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta, annetuista rangaistusmääräyksistä, tuomioistuimissa vireillä olevista rikosasioista sekä tuomioistuinten lainvoimaisista ratkaisuksista;

2) asianomaiselta ministeriöltä turvapainhakijoiden osoitetiedot;

3) esitutkintaviranomaiselta 5 §:n 1 ja 2 momentin ja 6 §:n 1 momentin 2—6 kohdassa tarkoitettua henkilöä koskevia rikosasian esitutkintaan liittyviä tietoja siltä osin kuin se voi tapahtua esitutkintaa vaarantamatta;

4) vankeinhoitoviranomaiselta 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettut tiedot;

5) väestötietojärjestelmästä tiedot ulkomaalaisrekisteriin merkityn henkilön henkilötiedoissa tapahtuneista muutoksista;

6) kansaneläkelaitokselta ulkomaalaisen sosiaaliturvaan liittyvässä päätöksenteossa ja valvonnassa saatuja tietoja, joilla saattaa olla merkitystä henkilön ulkomaalaislain (378/1991) tai kansalaisuuslain (401/1968) mukaisen asian käsittelyssä;

7) muilta Pohjoismailta tiedot henkilön maahantulokielloista; sekä

8) sosiaaliviranomaiselta kansalaisuushakemusta varten tiedot siitä, onko hakijan ja hänen perheensä toimeentulo katsottava turvatuksi sekä muut tiedossa olevat seikat, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja voidaan luovuttaa, siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, myös konkelisessä muodossa tai teknisen käyttöyhetyden avulla.

9 §

Tietojen poistaminen rekisteristä

Ulkomaalaisrekisteristä henkilön tiedot poistetaan kokonaan vuoden kuluttua siitä, kun hän on saanut Suomen kansalaisuuden tai kuollut. Viisumi-, oleskelulupa- ja työlu-patiedot sekä tiedot myönnetystä matkus-tusasiakirjasta poistetaan viiden vuoden kuluttua viimeisestä tiedon merkitsemisestä, jos viisumin, luvan tai asiakirjan voimassaolo on päättynyt. Maahantulokieltoon määrättyjen henkilöiden tiedot poistetaan yhden vuoden kuluttua siitä, kun maahantulokiellon voimassaolo on päättynyt. Karkotus- ja käännystiedot poistetaan viiden vuoden

kuluttua päätöksen tekemisestä. Poistetut tiedot arkistoidaan.

Virheelliseksi todetun tiedon saa säilyttää viiden vuoden ajan tallentamisesta, jos se on tarpeen rekisteröidyn taikka rekisterinpitäjän henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saa käyttää ainoastaan mainitussa oikeuksien turvaamisessa.

3 luku

Ulkomaalaisrekisterin tietojen luovutus ja salassapito

10 §

Tietojen luovuttaminen rekisteristä

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään taikka Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään, ulkomaalaisrekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä ja siinä määrin kuin se vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi on tarpeen luovuttaa tietoja:

1) puolustusvoimille oleskelu- ja työ lupaa sekä turvapaikkaa koskevista hakemuksista ja hakemuksiin annetuista päätöksistä turvallisuus- ja valvontatehtäviä varten sekä henkilön kansalaisuustiedoista asevelvollisuuslaissa (452/1950) tarkoitettujen asevelvollisuusasiain käsittelyä varten;

2) esitutkintaviranomaisille rikosten ehkäisemistä ja paljastamista sekä rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa varten;

3) asianomaiselle ministeriölle turvapainhakijoiden vastaanoton järjestämiseksi;

4) väestörekisterikeskukselle ja maistraateille henkilön saamasta Suomen kansalaisuudesta, kansalaisuuden menettämisestä ja säilyttämisestä sekä väestötietolaissa (507/1993) ja kotikuntalaissa (201/1994) säädettyjen tehtävien hoitamista varten;

5) eläketurvakeskukselle työntekijäin eläkelain (395/1961) ja lyhytaikaisissa työsuh-teissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) soveltamista varten sekä sosiaali-turvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuk-sen (ETY) N:o 1408/71 ja Suomen sosiaali-turvasta tekemien sopimusten henkilöllisen ulottuvuuden selvittämistä varten;

6) kansaneläkelaitokselle ulkomaalaisen

sosiaaliturvaan liittyvää päätöksentekoa ja valvontaa varten;

7) vieraan valtion viranomaiselle Suomen kansalaisuuden saaneista henkilöistä kansalaisuusaseman määrittämistä varten, jos se voi tapahtua henkilön turvallisuutta vaarantamatta;

8) vankeinhoitoviranomaiselle vankilaan otetun ulkomaalaisen oleskeluluvasta, kääntämis- tai karkottamispäätöksestä ja niiden täytäntöönpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta rangaistusten täytäntöönpanoa varten; sekä

9) asianomaiselle ministeriölle avioliiton esteiden tutkimista varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja voidaan luovuttaa myös konekielisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

11 §

Salassapito

Edellä 2 §:n mukaisten tehtävien hoitamista varten saadut tiedot ja asiakirjat on pidettävä salassa, jos niin lailla säädetään tai lain nojalla määrätään taikka jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei aiheuta vahinkoa tai haittaa Suomen kansainvälisille suhteille, kansainväliselle yhteistyölle taikka hakijalle tai hänen läheiselleen.

4 luku

Voimaantulo

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tällä lailla kumotaan :

1) poliisin henkilörekistereistä 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun lain (509/1995) 13 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohta;

2) poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa 3 päivänä marraskuuta 1995 annetun lain (1251/1995) 6 §:n 1 momentin 4 kohta; sekä

3) 18 päivänä helmikuuta 1994 annetun ulkomaalaisasetuksen (142/1994) 33 § sellaisena kuin se on osaksi asetuksessa 222/1995.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

13 §

Rekisteriä koskeva siirtymäsäännös

Rekisterinpitäjien on saatettava ulkomaalaisrekisteri tämän lain mukaisiksi kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sisäasiainministeri *Jan-Erik Enestam*